พิมพ์ครั้งที่ 2 | กุมภาพันธ์ 2568

สิทธิมนุษยชน
ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

ปกป้อง ศรีสนิท

สารบาญ

ภาค 1 สิทธิมนุษยชนในการดำเนินคดีอาญา..... 13

บทที่ 1 สิทธิมนุษยชน..... 17

1. ลักษณะของสิทธิมนุษยชน 19
   1.1 ความเป็นสากล และไม่อาจโอนให้กันได้ 19
   1.2 พึ่งพากัน และแบ่งแยกไม่ได้ 19
   1.3 ความเสมอภาคและไม่เลือกปฏิบัติ 20
2. สิทธิมนุษยชนในมุมมองของรัฐและมุมมองปัจเจกชน 20
   2.1 ในมุมมองของรัฐ 21
   2.2 ในมุมมองปัจเจกชน 21
3. สิทธิที่ไม่อาจถูกพักใช้ได้ 22
   3.1 ความหมายของสิทธิที่ไม่อาจถูกพักใช้ได้ 25
   3.2 สิทธิที่ไม่อาจถูกพักใช้ได้ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา 26

บทที่ 2 สิทธิที่จะได้รับการดำเนินคดีอย่างเป็นธรรม..... 29

1. เหตุผลของการมีอยู่ของสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม 30
2. ประเภทของสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม 32

บทที่ 3 สิทธิที่จะได้รับความเสมอภาคต่อหน้าศาล และสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีโดยเปิดเผย โดยศาลที่อิสระ และเที่ยงธรรม..... 35

1. สิทธิที่จะได้รับความเสมอภาคต่อหน้าศาล 35
2. สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีโดยเปิดเผย โดยศาลที่อิสระ และเที่ยงธรรม 36
   2.1 การดำเนินคดีที่เปิดเผย 38
   2.2 ศาลที่อิสระ 40
   2.3 ศาลที่เที่ยงธรรม 46
   2.4 ผู้พิพากษาต้องสัมผัสพยาน 52

บทที่ 4 สิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์..... 59

1. การคุมขังระหว่างสอบสวนและระหว่างการพิจารณาคดีกับสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์ 62
2. การเผยแพร่ข่าวของสื่อมวลชนหรือประชาชนกับหลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์ 64
3. หลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์กับภาระการพิสูจน์ในคดีอาญา 66
4. หลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์กับบทสันนิษฐานในข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย 67

บทที่ 5 สิทธิในการต่อสู้คดีอาญา..... 75

1. สิทธิที่จะรับการแจ้งข้อกล่าวหา 75
   - 1.1 องค์ประกอบของการแจ้งข้อกล่าวหา 76
   - 1.2 การแจ้งข้อหาเพิ่มเติมและแจ้งข้อกล่าวหาใหม่ 77
   - 1.3 การแจ้งข้อหากับระยะเวลาที่เพียงพอในการต่อสู้คดี 78
   - 1.4 การแจ้งข้อกล่าวหาตามกฎหมายไทย 79
     - 1.4.1 การแจ้งข้อหาในชั้นเจ้าพนักงาน 79
       - 1) การแจ้งข้อหาชั้นจับกุม 79
       - 2) การแจ้งข้อหาชั้นรับมอบตัวผู้ถูกจับ 79
       - 3) การแจ้งข้อหาชั้นสอบสวน 80
       - 4) ผลของการไม่แจ้งข้อหาในชั้นเจ้าพนักงาน 81
     - 1.4.2 การแจ้งข้อหาในชั้นศาล 83
2. สิทธิที่จะมีทนายความ 83
   - 2.1 สิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือจากทนายความ 83
   - 2.2 การตั้งทนายความโดยรัฐ 84
     - 2.2.1 รัฐตั้งทนายความให้จำเลยในกรณีเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม 84
     - 2.2.2 รัฐตั้งทนายให้จำเลยโดยที่จำเลยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายเมื่อจำเลยไม่มีความสามารถที่จะจ่ายค่าทนายความได้ 85
   - 2.3 การช่วยเหลือของทนายความต้องมีประสิทธิผล 86
     - 2.3.1 การรักษาความลับระหว่างทนายความกับผู้ต้องหาหรือจำเลย 86
     - 2.3.2 บทบาทรัฐในการส่งเสริมการทำหน้าที่อย่างมีประสิทธิผลของทนายความ 88
3. สิทธิที่จะได้รับการดำเนินคดีในเวลาที่เหมาะสม 89
   - 3.1 สิทธิที่จะมีเวลาเพียงพอในการเตรียมต่อสู้คดี 89

   - 3.2 สิทธิที่จะไม่ถูกดำเนินคดีล่าช้าเกินสมควร 91
     - 3.2.1 จุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดการพิจารณาระยะเวลาดำเนินคดีที่เหมาะสม 91
     - 3.2.2 หลักเกณฑ์ที่ใช้พิจารณาระยะเวลาดำเนินคดีที่เหมาะสม 92
     - 3.2.3 ตัวอย่างของระยะเวลาที่ล่าช้าและที่เหมาะสมในการดำเนินคดี 93
4. สิทธิที่จะปรากฏตัวในการพิจารณาและตรวจสอบพยานหลักฐาน 95
   - 4.1 สิทธิที่จะปรากฏตัวในการพิจารณา 96
   - 4.2 สิทธิที่จะตรวจสอบพยานหลักฐาน 101
     - 4.2.1 พยานไม่มาเบิกความในศาล 101
       - 1) หลักการรับฟังพยานที่ไม่มาเบิกความในศาล 101
       - 2) การให้น้ำหนักพยานที่ไม่มาเบิกความในศาล 103
     - 4.2.2 พยานไม่เปิดเผยตัวตน 106
5. สิทธิที่จะมีล่าม 110
6. สิทธิที่จะไม่ให้การปรักปรำตนเอง 111
   - 6.1 หลักการของสิทธิ 111
   - 6.2 ข้อยกเว้นของสิทธิที่จะไม่ให้การปรักปรำตนเอง 116
7. สิทธิอุทธรณ์ต่อศาลที่สูงกว่า 119
8. สิทธิที่จะได้รับการเยียวยาจากกระบวนการยุติธรรมที่ผิดพลาด 121
9. สิทธิที่จะไม่ถูกดำเนินคดีซ้ำในความผิดกรรมเดียว 122

ภาค 2 สิทธิมนุษยชนกับการใช้มาตรการบังคับในคดีอาญา..... 129

บทที่ 6 หมายเรียกและหมายอาญา..... 133

1. หมายเรียก 133
2. หมายอาญา 134
   - 2.1 เหตุออกหมายอาญา 135
     - 2.1.1 เหตุร่วม 135
     - 2.1.2 เหตุเฉพาะ 136
       - 1) เหตุออกหมายจับ 136
       - 2) เหตุออกหมายค้น 137
       - 3) เหตุออกหมายขัง 137
       - 4) เหตุออกหมายปล่อย 138
       - 5) เหตุออกหมายจำคุก 139

2.2 การขอออกหมายจับ หมายค้น กรณีเร่งด่วนด้วยวิธีการทางเทคโนโลยีสื่อสาร 139

บทที่ 7 การจับ..... 141

1. การจับโดยพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ 153
   1.1 การจับโดยมีหมายจับ 153
   1.2 การจับโดยไม่มีหมายจับ 154
      1.2.1 กรณีเหตุเร่งด่วน 154
         1) กรณีความผิดซึ่งหน้า 154
         2) กรณีระงับเหตุล่วงหน้า 159
         3) กรณีเร่งด่วนออกหมายจับไม่ทัน 159
         4) กรณีจับผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ไม่มาตามนัดปล่อยชั่วคราว 160
      1.2.2 กรณีผู้ถูกจับตามหมายจับแล้วหลบหนี 162
      1.2.3 กรณีการจับผู้ต้องหาที่มามอบตัวแล้วไม่ไปศาลตามคำสั่งของพนักงานสอบสวน 162
2. การจับโดยราษฎร 164
   2.1 กรณีความผิดซึ่งหน้า 164
   2.2 เมื่อเจ้าพนักงานผู้จัดการตามหมายจับขอความช่วยเหลือจากราษฎร 166
   2.3 นายประกันจับผู้หนีสัญญาประกัน 166
3. ขั้นตอนขณะจับกุม 167
4. ขั้นตอนหลังการจับกุม 168
   4.1 ขั้นตอน ณ ที่จับกุม 168
      4.1.1 เจ้าพนักงานเป็นผู้จับ 168
      4.1.2 ราษฎรเป็นผู้จับ 168
   4.2 ขั้นตอน ณ ที่ทำการพนักงานสอบสวน 169
      4.2.1 กรณีเจ้าพนักงานเป็นผู้จับ 169
      4.2.2 กรณีราษฎรเป็นผู้จับ 170
5. การรับฟังถ้อยคำของผู้ถูกจับ 171
   5.1 คำรับสารภาพของผู้ถูกจับในชั้นจับกุมและชั้นรับมอบตัวผู้ถูกจับรับฟังเป็นพยานหลักฐานไม่ได้เลย 171
   5.2 ถ้อยคำอื่นๆ ในชั้นจับกุมและในชั้นรับมอบตัวผู้ถูกจับ 174
6. ผลของการจับที่ไม่ชอบในทางกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา 174

บทที่ 8 การค้น..... 177

1. การค้นบุคคล 177
   1.1 การค้นบุคคลในที่สาธารณะ 178
   1.2 การค้นบุคคลภายหลังการจับ 180
2. การค้นสถานที่ 180
   2.1 การค้นสถานที่สาธารณะ 180
   2.2 การค้นในที่รโหฐาน 181
      2.2.1 การค้นโดยมีหมายค้น 181
      2.2.2 การค้นโดยไม่มีหมายค้น 181
         1) พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจพบเหตุร้ายเกิดขึ้นในที่รโหฐาน 182
         2) พบการกระทำความผิดซึ่งหน้าที่ได้กระทำในที่รโหฐาน 182
         3) ไล่จับบุคคลที่หลบซ่อนในที่รโหฐาน 182
         4) มีเหตุเร่งด่วนออกหมายค้นไม่ทัน 182
         5) การค้นเพื่อจับเจ้าบ้าน 184
      2.2.3 ผลของการค้นโดยมิชอบทางกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา 184
         1) สิ่งของที่ได้จากการค้นที่มิชอบจะรับฟังเป็นพยานไม่ได้ 184
         2) การค้นไม่ชอบไม่กระทบการสอบสวนและการฟ้องคดี 185
3. การค้นเพื่อการจับ 185
   3.1 การจับในที่รโหฐาน 186
   3.2 การจับในที่รโหฐานในเวลากลางคืน 187
   3.3 การจับในพระบรมมหาราชวัง 188

บทที่ 9 การควบคุมและการขัง..... 189

1. การควบคุม 189
   1.1 ผู้มีอำนาจควบคุม 189
   1.2 ระยะเวลาการควบคุม 189
2. การขัง 191
   2.1 ผู้มีอำนาจยื่นคำร้องขอหมายขัง 191
   2.2 การออกหมายขังเป็นข้อยกเว้น 192
   2.3 ระยะเวลาในการขัง 196
3. ผลของการควบคุมหรือการขังที่ไม่ชอบ 197

บทที่ 10 การปล่อยชั่วคราว..... 199

1. หลักการปล่อยชั่วคราว 199
2. ลักษณะการปล่อยชั่วคราว 199
   - 2.1 ปล่อยโดยไม่มีประกัน 200
   - 2.2 ปล่อยโดยมีประกัน 200
   - 2.3 ปล่อยโดยมีประกันและหลักประกัน 200
3. ปัญหาและข้อเสนอการปฏิรูปการปล่อยชั่วคราวในประเทศไทย 200

บรรณานุกรม..... 203

ชื่อคดีหรือเลขคดี..... 206

ดัชนี..... 213